

Prírodné podmienky Zemplína s perspektívou rozvoja mäkkého turizmu

Mgr. A. Šimková, e-mail: andrea.simkova@sopsr.sk

Štátna ochrana prírody SR, Správa Chránenej krajinej oblasti Latorica

Spolupráca:

Mgr. A. Kušíková, PhD., e-mail: adriana.kusikova@enviro.gov.sk

Ministerstvo životného SR, Sekcia ochrany prírody, biodiverzity a krajiny

RNDr. Martina Jurčovičová, e-mail: martina.jurcovicova@sopsr.sk

Štátna ochrana prírody SR, Správa Chránenej krajinej oblasti Latorica

Autori fofografií:

M. Balla, Mgr. A. Šimková, MUDr. P. Košúth



MINISTERSTVO
ŽIVOTNÉHO PROSTREDIA
SLOVENSKEJ REPUBLIKY

Workshop pre zainteresovanú verejnosť týkajúci sa perspektívy vybudovania
geoparku na území Zemplína, Malá Trňa, 19.12.2016



Prírodné podmienky Zemplína

- Dolný Zemplín – oblasť Východoslovenskej nížiny
- rozmanité geologické, pôdne, hydrologické podmienky = rozmanité prírodné pomery Dolného Zemplína, z ktorých mnohé nemajú obdobu v rámci SR
- Geomorfologické členenie:
 - Východoslovenská nížina (Potiská), izolované vulkanické kopce – Tarbucka, Veľký kopec
 - Východoslovenská pahorkatina
 - Zemplínske vrchy
- Východoslovenská nížina
 - poľnohospodárska krajina popretkávaná veľkými nížinnými riekami, lužnými lesmi, mokrad'ovými biotopmi v mozaike s pieskovými dunami
- Zemplínske vrchy
 - biotopy teplomilných dubín a xerothermných biotopov
- Izolované vulkanické kopce
 - na adezitoch a vápencoch
- flóra a fauna nížin, pahorkatín a vrchovín
- významnosť prírodných podmienok = množstvo CHÚ v oblasti Dolného Zemplína



Chránená krajinná oblasť Latorica

- vyhlásená 25. júna 1990 (vyhláška Slov. komisie pre ŽP č. 2780/1990)
- rozšírená v r. 2004 (vyhláška MŽP SR č. 22/2004 Z. z.) – súčasťou sa stala aj *Tokajská vinohradnícka oblasť*
- výmera: 23 198 ha (15 620 ha)
- druhé „veľkoplošné“ chránené územie nížinného typu
- dôvod vyhlásenia: ochrana a zachovanie ukážky významných aluviálnych rastlinných a živočíšnych spoločenstiev krajiny Latorickej roviny – v povodí riek Latorica, Ondava, Laborec a Bodrog
- + južné predhorie Zemplínskych vrchov a izolovaný vulkanický kopec Tarbucka, oblasť Kerestúrskej pusty
- najvýznamnejším fenoménom CHKO Latorica sú už dnes zriedkavé a mimoriadne vzácne vodné a močiarné biocenózy, tvoriace komplex, ktorý nemá obdobu v celej SR
- súčasťou CHKO je aj Ramsarská lokalita Latorica vyhlásená v r. 1993



Biotoxy CHKO Latorica

- na malom území množstvo rozmanitých biotopov, a tým sa CHKO vyznačuje vysokou druhovou rozmanitosťou, ale aj početnosťou druhov

Lesné biotopy:



Vŕbovo-topoľové nízinné lužné lesy = mäkký luh (*91E0),
Dubovo-brestovo-jaseňové nízinné lužné lesy = tvrdý luh (91F0)

Dubovo-hrabové lesy panónske (*91G0)

Slatinné jelšové lesy

Teplomilné submediteránne dubové lesy (91H0)

Lúčne biotopy:

Nízinné a podhorské kosné lúky (6510)

Aluviálne lúky zväzu *Cnidion venosi* (6440)

Psiarkové aluviálne lúky

Zaplavované travinné spoločenstvá

Vegetácia vysokých ostríc

Trstinové spoločenstvá



Vodné a močiarne biotopy:



Oligotrofné až mezotrofné stojaté vody s vegetáciou tried *Littorelletea uniflorae* a/alebo *Isöeto – Nanojuncetea* (3130)

Prirodzené eutrofné a mezotrofné stojaté vody s vegetáciou plávajúcich a/alebo ponorených cievnatých rastlín typu *Magnopotamion* alebo *Hydrocharition* (3135)

Rieky s bahnitými až piesočnatými brehmi s vegetáciou zväzov *Chenopodion rubri* p.p. a *Bidention* p.p. (3270)

Bylinné lemové spoločenstvá nízinných riek (6430)



Xerothermné biotopy:

Suchomilné travinno-bylinné a krovinové porasty na vápnitom substráte (6210)

Panónske travinno-bylinné porasty na pieskoch (*6260)

Pionierske spoločenstvá plytkých silikátových pôd (8230)

Flóra a fauna lesných biotopov

Vrbovo-topoľové nízinné lužné lesy = mäkký luh
Dubovo-brestovo-jaseňové nízinné lužné lesy = tvrdý luh
Slatinné jelšové lesy

Dubovo-hrabové lesy panónske
Teplomilné submediteránne dubové lesy



Orliak morský



Bleduľa jarná karpatská



Kôrovník
dlhoprstý



Prilbovka biela



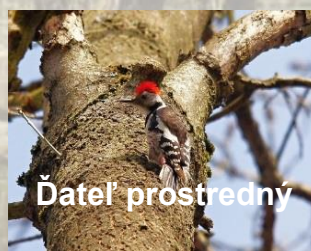
Roháč veľký



Slatinná jelšina



Jastrab veľký



Ďateľ prostredný



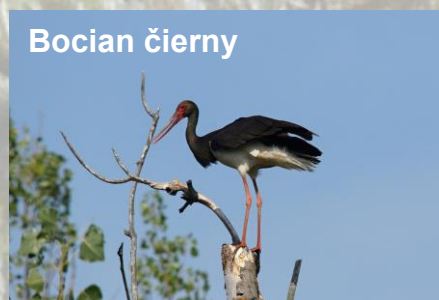
Dub plstnatý



Kolibkárik sykavý



Chochlačka dutá



Bocian čierny



Príhľava kijevská



Nosorožtek
obyčajný



Vetrnica
lesná



Raniak
hrdzavý

Flóra a fauna vodných a močiarnych biotopov

Oligotrofné až mezotrofné stojaté vody s vegetáciou tried *Littorelletea uniflorae* / *Isoeto-Nanojuncetea*



Kunka červenobruchá



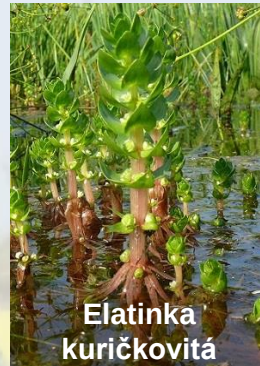
Marsilea štvorlistá



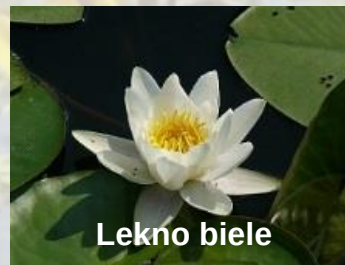
Ludwigia močiarna



Trojradovka hlávkatá



Elatinka
kuričkovitá



Lekno biele



Vážka ploská



Chavkoš nočný



Skokan zelený

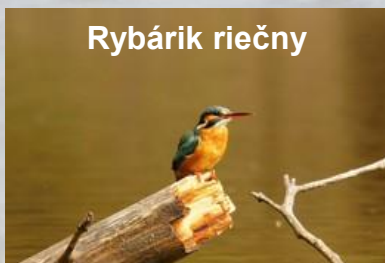


Korytnačka močiarna



Chvostík myší

Rieky s bahnitými až piesočnatými brehmi s vegetáciou zväzov *Chenopodion rubri* a *Bidention*
Bylinné spoločenstvá nízinných riek



Rybárik riečny



Klinovka žltá



Píž dunajský



Blatniak tmavý



Užovka obojková

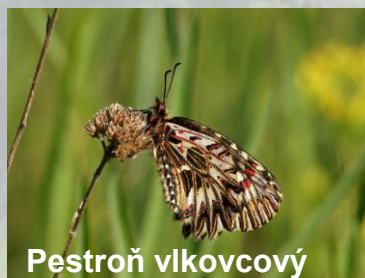
Flóra a fauna lúčnych biotopov

Nížinné a podhorské kosné lúky
Aluviálne lúky zväzu *Cnidion venosi*
Psiarkové aluviálne lúky
Vnútrozemské slaniská a slané lúky

Zaplavované travinné spoločenstvá
Vegetácia vysokých ostríc
Trstinové spoločenstvá



Vstavač
úhladný



Pestroň vlkovcový



Pasenie lúk v záplavovom území



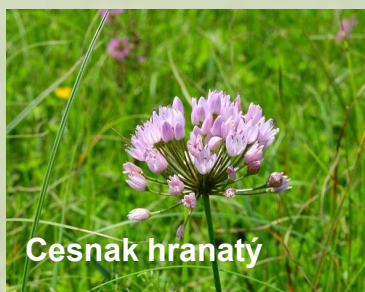
Volavka biela



Kaňa močiarna



Trasochvost žltý



Cesnak hranatý



Ohniváček veľký



Rosnička zelená



Koník žltopásy



Hviezdovec bodkovaný



Bleduľa letná



Modráčik krvavcový



Príhľaviar červenkastý



Kúdelníčka
lužná

Flóra a fauna xerothermných biotopov

Suchomilné travinno-bylinné a krovinové porasty
na vápnitom substráte

Panónske travinno-bylinné porasty na pieskoch



Hlaváčik jarný



Vstavač
purpurový



Stepník červený



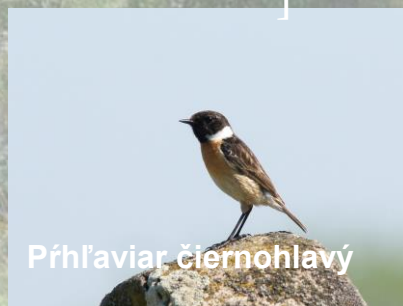
Poniklec Zimmermannov



Syseľ pasienkový



Jasoň chochlačkový



Príh'aviar čiernohlavý



Horčičník
konárstý



Poniklec lúčny
maďarský



Vidlochvost ovocný



Zvonček
sibírsky



Jasenec biely



Včelárík zlatý



Klinček neskorý



Chránené územia Zemplína

CHKO Latorica

Vo vlastnom území CHKO sa nachádza 11 CHÚ, z toho

4 národné prírodné rezervácie (NPR) a 7 prírodných rezervácií (PR)

NPR Latorický luh, Botiansky luh, Tajba, Kašvár

PR Zatínsky luh, Dlhé Tice, Krátke Tice, Veľké jazero, Biele jazero, Boľské rašelinisko, Tarbucka

Mimo vlastného územia CHKO sa nachádza 9 CHÚ, z toho

1 národná prírodná rezervácia (NPR), 4 prírodné rezervácie (PR) a 4 chránené areály (CHA)

NPR Bačkovská dolina

PR Poniklecová lúčka, Zemplínska jelšina, Horešské lúky, Ortov

CHA Bešiansky polder, Oborínske jamy, Boršiansky les, Veľký kopec

V rámci územnej pôsobnosti CHKO sa nachádzajú 2 mokrade medzinárodného významu = ramsarské lokality

RL Latorica

RL Alúvium Tisy



NATURA 2000

- väčšina CHÚ CHKO Latorica je súčasťou európskej sústavy chránených území Natura 2000



V zmysle smernice o biotopoch sa vyhlasujú **územia európskeho významu** (ÚEV) – pre druhy európskeho významu a/alebo pre biotopy európskeho významu

- v rámci CHKO je 12 ÚEV: Latorica, Bodrog, Kováčske lúky, Čičarovský les, Oborínsky les, Tarbucka, Ladmovské vápence, Bešiansky polder, Oborínske jamy, Boršiansky les, Veľký kopec, Horešské lúky

(výnos MŽP SR č. 3/2004-5.1, ktorým sa vydáva národný zoznam území európskeho významu)

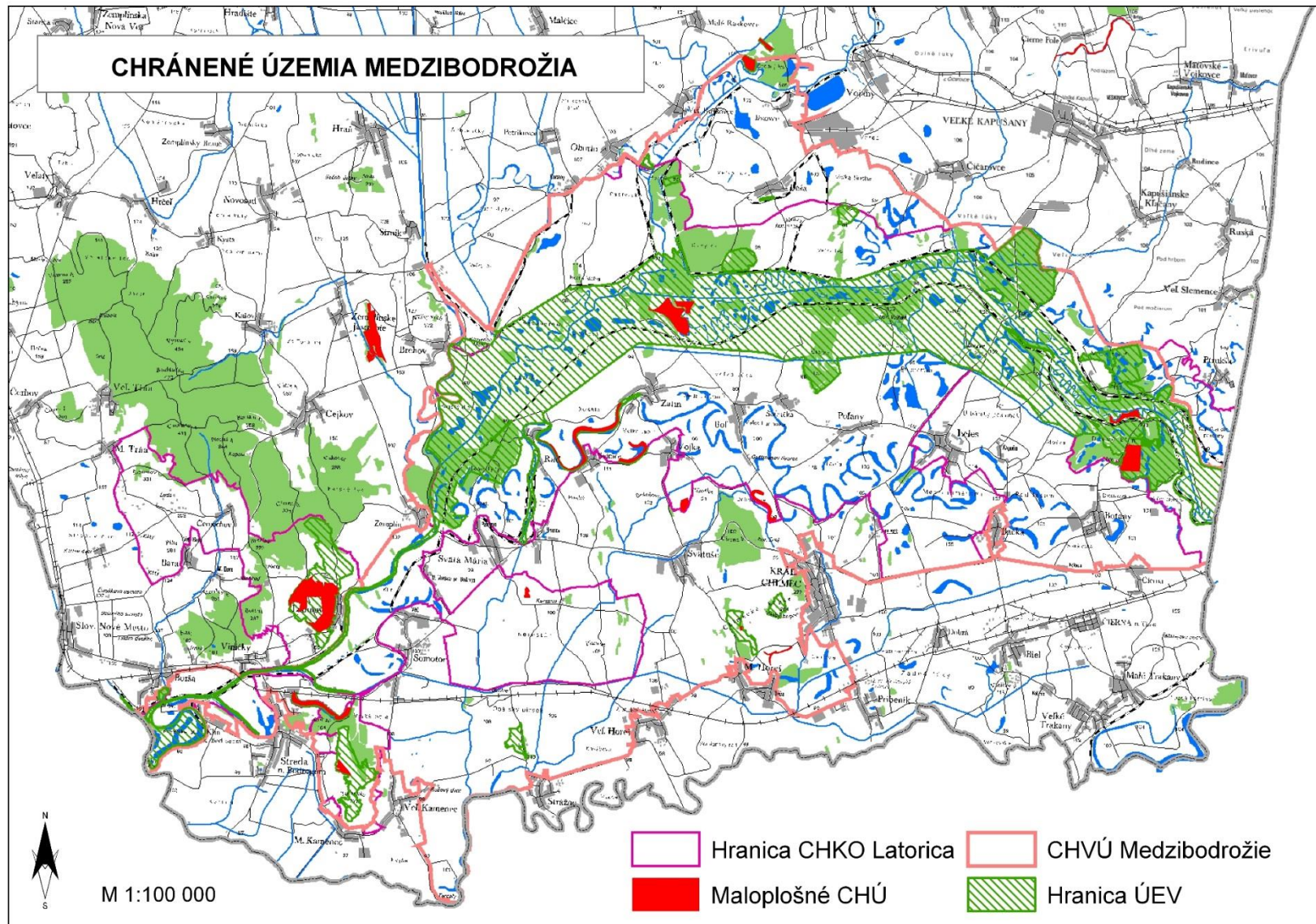
V zmysle smernice o vtákoch sa vyhlasujú **chránené vtáčie územia** (CHVÚ) – pre hniezdne a potravné biotopy kritériových druhov vtákov

- celé územie CHKO Latorica je súčasťou CHVÚ Medzibodrožie, vo voľnej krajine sa nachádza CHVÚ Ondavská rovina a zasahuje tu CHVÚ Slanské vrchy

(vyhlášky MŽP SR, ktorými sa vyhlasujú chránené vtáčie územia)



Mapa chránených území Zemplína



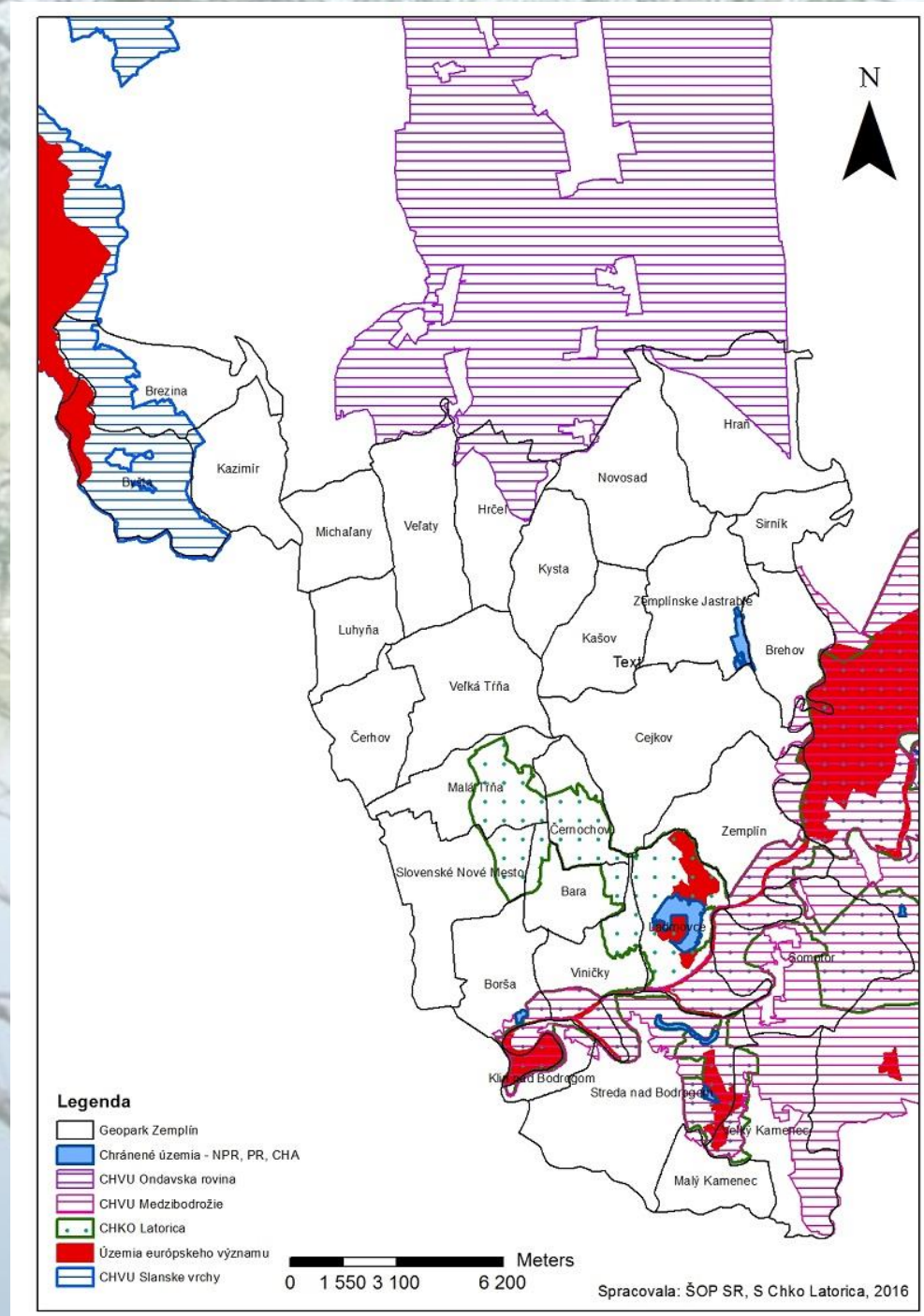
Spracovala: ŠOP SR, Správa CHKO Latorica, 2011

Navrhovaný geopark Zemplín

- Aktualizácia Konceptie geoparkov SR
(uznesenie vlády SR č. 15/2015 z 07.01.2015)
- Akčný plán pre implementáciu opatrení na zabezpečenie realizácie aktualizovanej Konceptie geoparkov SR
(uznesenie 1. PV MŽP SR č. 5 z 14.01.2016)
- Analýza sociálno-ekonomickej situácie okresu Trebišov a návrhy na zlepšenie v sociálnej a hospodárskej oblasti
(uznesenie vlády SR č. 601/2015 z 04.11.2015)
- Správa o území Zemplín s perspektívou jeho začlenenia medzi geoparky
(uznesenie vlády SR č. 480/2016 z 19.10.2016)



Chránené územia navrhovaného geoparku Zemplín



CHÚ v rámci geoparku Zemplín

NPR Kašvár

ÚEV Ladmovské vápence (SKUEV0032)

vyhlásenie: v r. 1953 (novela 1993)

k. ú. Ladmovce

výmera: NPR – 116,4264 ha / ÚEV – 332,23 ha

dôvod vyhlásenia: Ochrana územia na mezozoickom podklade vo východnej časti Zemplínskych vrchov.

Vhodné prostredie pre vápnomilnú, xerothermnú vegetáciu a príslušné spoločenstvá fauny. Miestami výskyt krasových javov. Množstvo vzácnych a chránených taxónov.

predmet ochrany v ÚEV:

Biotopy EV

6210 Suchomilné travinnobylinné a krovinné porasty na vápniťom podloží (*dôležité stanovištia *Orchideaceae*), 6240* Subpanónske travinnobylinné porasty, 40A0* Xerothermné kroviny, 91H0* Teplomilné panónske dubové lesy,

Druhy EV

kunka červenobruchá , roháč

obyčajný, ohniváček veľký, fúzač veľký, mlynárik východný,

kobylka štýsová, poniklec veľkokvetý, kosatec bezlistý uhorský



CHÚ v rámci geoparku Zemplín

NPR Tajba a PR Tarbucka ÚEV Tarbucka (SKUEV0019)

vyhlásenie: NPR v r. 1966 / v PR v r. 1986

k.ú. Streda nad Bodrogom / ÚEV + Veľký Kamenec

výmera: NPR – 27,36 ha / PR - 10,95 ha / ÚEV – 171,56 ha

dôvod vyhlásenia NPR: močiarne spoločenstvá mŕtveho ramena s náleziskom vzácnnej korytnačky močiarnej. Územie je využívané ako vedeckovýskumný objekt.

dôvod vyhlásenia PR: na ochranu posledného zvyšku pieskomilných spoločenstiev Východoslovenskej nížiny so vzácnym klinčekom piesočným, dôležitých z vedeckovýskumného, náučného a kultúrno-výchov. hľadiska. Ojedinelý geomorfologický zjav - viate piesky na andezitových kopcoch.

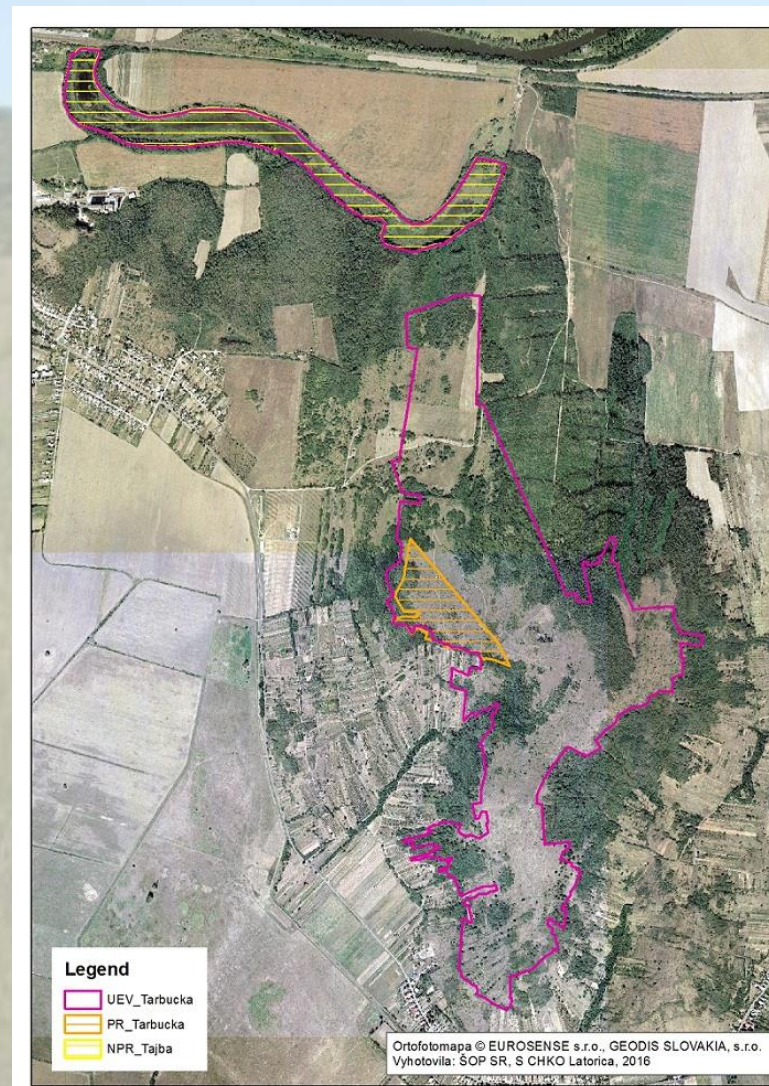
predmet ochrany v ÚEV:

Biotopy EV

3150 Prirodzené eutrofné a mezotrofné stojaté vody s vegetáciou plávajúcich a /alebo ponorených cievnatých rastlín typu *Magnopotamion* alebo *Hydrocharition*, 6260* Panónske travnobylinné porasty na pieskoch, 40A0* Xerothermné kroviny,

Druhy EV

kunka červenobruchá, roháč obyčajný, ohniváček veľký, korytnačka močiarna, kosatec bezlistý uhorský, poniklec lúčny maďarský



CHÚ v rámci geoparku Zemplín

ÚEV Bodrog (SKUEV0236)

k.ú.: Borša, Klin nad Bodrogom, Ladmovce, Nová Vieska pri Bodrogu, Streda nad Bodrogom, Věč, Viničky, Zemplín

výmera: 107,03 ha

predmet ochrany:

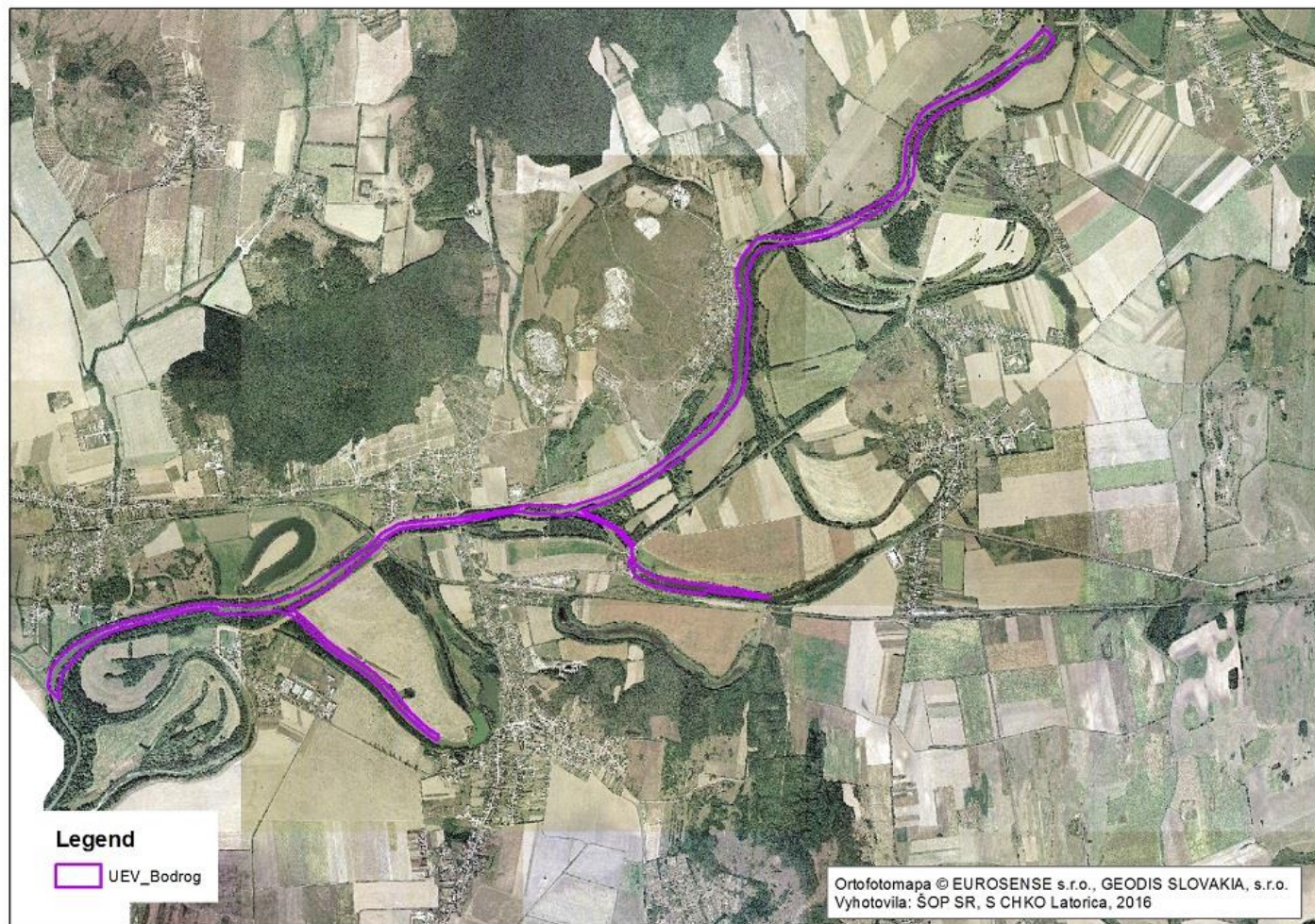
Biotopy EV

91E0* Lužné vrbovo-topoľové a jelšové lesy, 3260 Nížinné až horské vodné toky s vegetáciou zväzu

Ranunculion fluitantis a *Callitricho-Batrachion*,

Druhy EV

lopatka dúhová, korýtko riečne, hrúz bieloplutvý, hrebenačka pásavá, kolok veľký



CHÚ v rámci geoparku Zemplín

ÚEV Latorica (SKUEV0006)

k.ú. Bačka, Beša Boľ, Boľany, Brehov, Čičarovce, Čierna, Kapoňa, Kapušianske Kľačany, Kucany, Leles, Oborín, Poľany, Ptrukša, rad, Solníčka, Svätá Mária, Veľké Kapušany, Zátín, Zemplín, Svinice, Vojka

výmera: 7501,4 ha

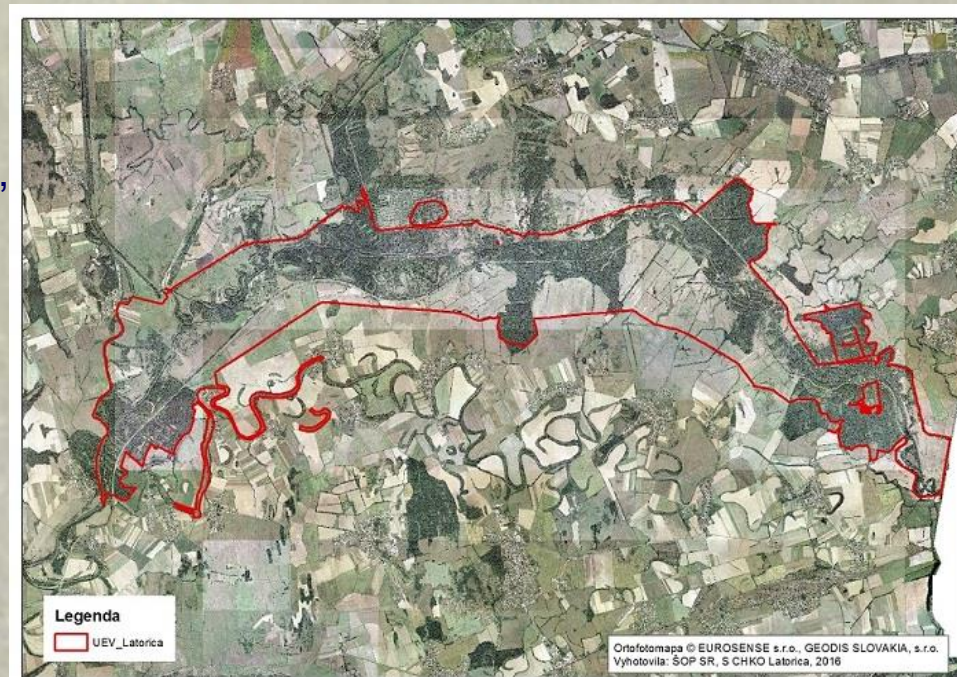
predmet ochrany v ÚEV:

Biotopy EV

91E0* Lužné vrbovo-topoľové a jelšové lesy, 91F0 Lužné dubovo-brestovo-jaseňové lesy okolo nížinných riek, 91G0* Karpatské a panónske dubovo-hrabové lesy, 3130 Oligotrofné a mezotrofné stojaté vody s vegetáciou tried *Littorelletea uniflorae* a /alebo *Isoeto-Nanojuncetea*, 3150 Prirodzené eutrofné a mezotrofné stojaté vody s vegetáciou plávajúcich a /alebo ponorených cievnatých rastlín typu *Magnopotamion* alebo *Hydrocharition*,
- 6440 Aluviálne lúky zväzu *Cnidion venosi*, 6510 Nížinné a podhorské kosné lúky

Druhy EV

pimprlík mokradný, modráčik krvavcový, mlynárik východný, ohniváček veľký, korýtko riečne, lopatka dúhová, kolok vretenovitý, hrúz Kesslerov, h. bieloplutvý, čík európsky, hrebenačka vysoká, h. pásavá, plž zlatistý, boleň dravý, šabl'a krivočiara, kolok veľký, hrúz fúzatý, kunka červenobruchá, mlok dunajský, korytnačka močiarna, vydra riečna, netopier pobrežný, marsilea štvorlistá, lindernia puzdierkatá



CHÚ v rámci geoparku Zemplín

CHA Boršiansky les

ÚEV Boršiansky les (SKUEV0034)

vyhlásenie: v r. 2010

k. ú. Borša

výmera: 7,93 ha

dôvod vyhlásenia CHA: ochrana biotopu európskeho významu: Vrbovo-topoľové nížinné lužné lesy (91E0)
a druhov európskeho významu: roháč obyčajný, korýtko riečne a kunka červenobruchá

predmet ochrany ÚEV:

Biotopy EV

91E0* Lužné vrbovo-topoľové a jelšové lesy,

Druhy EV

kunka červenobruchá, roháč obyčajný, netopier brvitý,
korýtko riečne

ÚEV Kováčske lúky (SKUEV0329)

k. ú. Borša, Klin nad Bodrogom

výmera: 146,37 ha

predmet ochrany ÚEV:

Biotopy EV

91E0* Lužné vrbovo-topoľové a jelšové lesy,

3130 Oligotrofné a mezotrofné stojaté vody s vegetáciou tried *Littorelletea uniflorae* a /alebo *Isoeto-Nanojuncetea*, 3150 Prirodzené eutrofné a mezotrofné stojaté vody s vegetáciou plávajúcich a /alebo ponorených cievnatých rastlín typu *Magnopotamion* alebo *Hydrocharition*, 6440 Aluviálne lúky zväzu *Cnidion venosi*,

Druhy EV

kunka červenobruchá, ohniváček veľký, korýtko riečne



CHÚ v rámci geoparku Zemplín

PR Zemplínska jelšina

vyhlásenie: v r. 1981

k.ú. Zemplínske Jastrabie

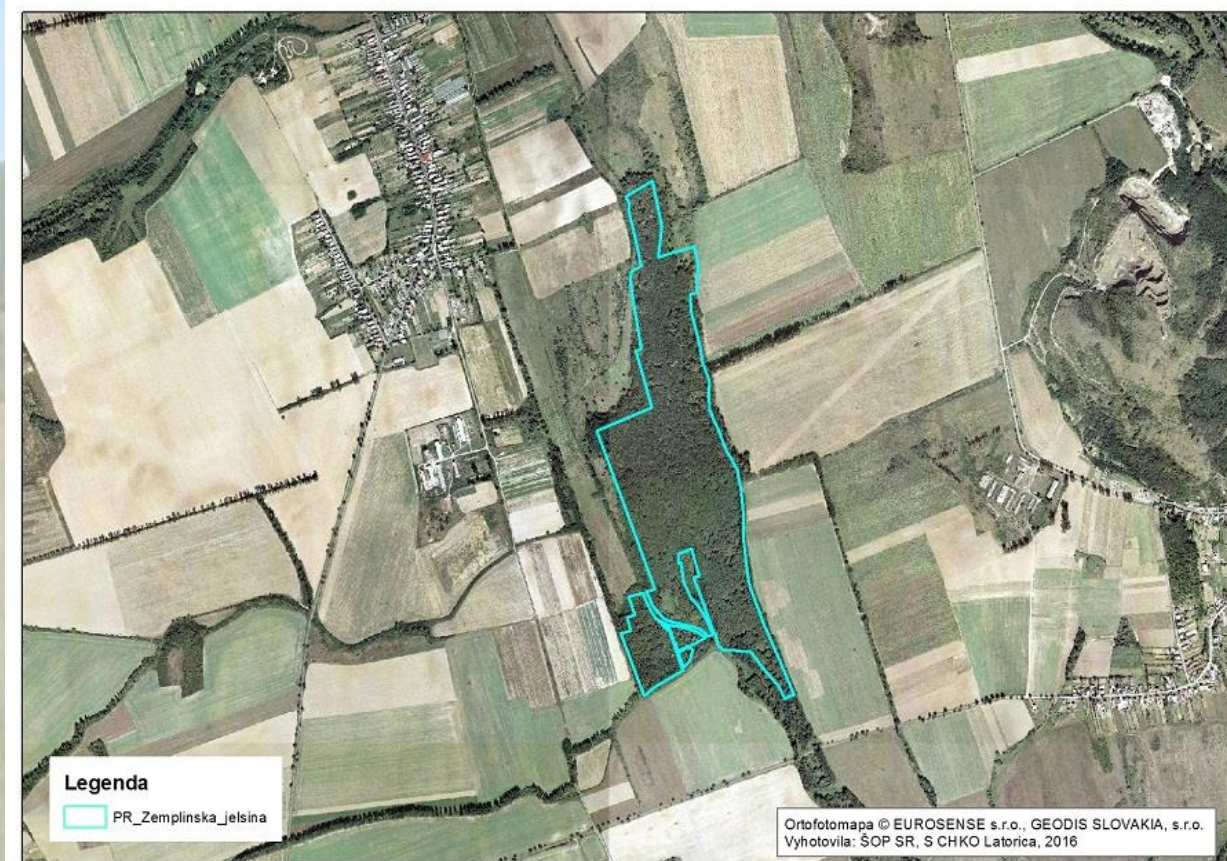
výmera: 51,40 ha

dôvod vyhlásenia NPR: na ochranu izolovaného komplexu prirodzených spoločenstiev lužného a slatinného jelšového lesa na vedeckovýskumné, náučné a kultúrno-výchovné ciele.

- mimo CHKO, mimo CHVÚ
- nie je ÚEV

mimoriadny regionálny význam:

- posledné zvyšky slatinného jelšového lesa
- posledné refúgium flóry a fauny v okolitej otvorenej poľnohospodárskej krajine
- vzácny rezervoár vody v krajine



Infraštruktúra v rámci CHKO Latorica

Infraštruktúra vznikla v rámci finančného mechanizmu EHP, Nórskeho finančného mechanizmu a zo štátneho rozpočtu (projekt SK0121 „Ochrana diverzity vodných vtákov a ich biotopov na Východoslovenskej nížine“)

- v spolupráci s NGO SOS/BirdLife:

informačné stredisko – IS ŠOP SR Čičarovce

- informačné materiály OP
- možnosť prednášok a prezentácií
- možnosť výstav v priestoroch OcÚ

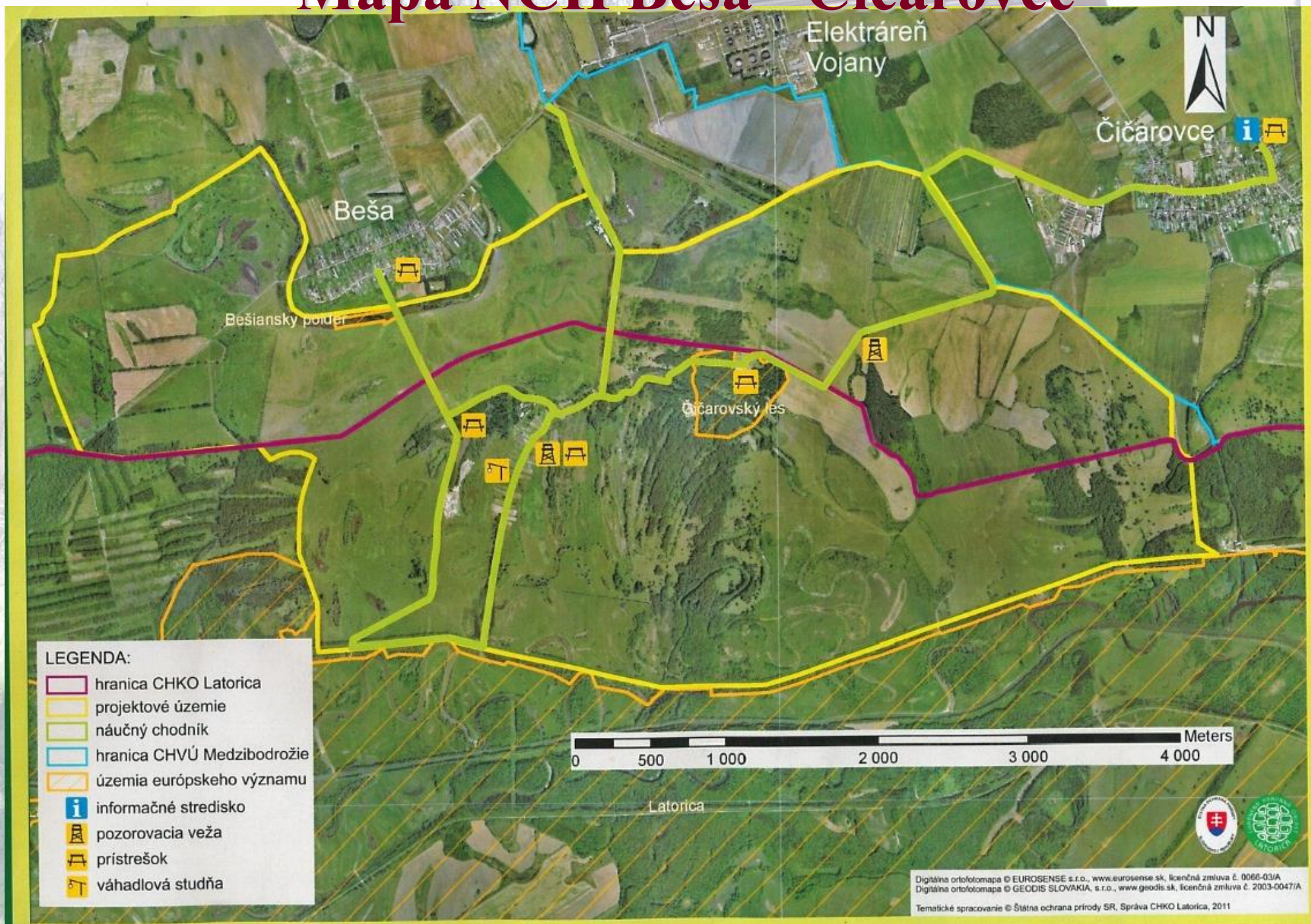


náučný chodník – NCH Beša-Čičarovce

- 15 km dlhý – v rámci CHVÚ Medzibodrožie a CHKO Latorica, popri 3 ÚEV (Bešiansky polder, Čičarovský les, Latorica)
- prechádza k.ú. obcí Beša a Čičarovce, v suchom poldri
- ukážka mokraďových - lesných, lúčnych a vodných biotopov
- ako aj xerothermných biotopov na pieskoch



Mapa NCH Beša - Čičarovce



Environmentálne aktivity v rámci NCH Beša - Čičarovce

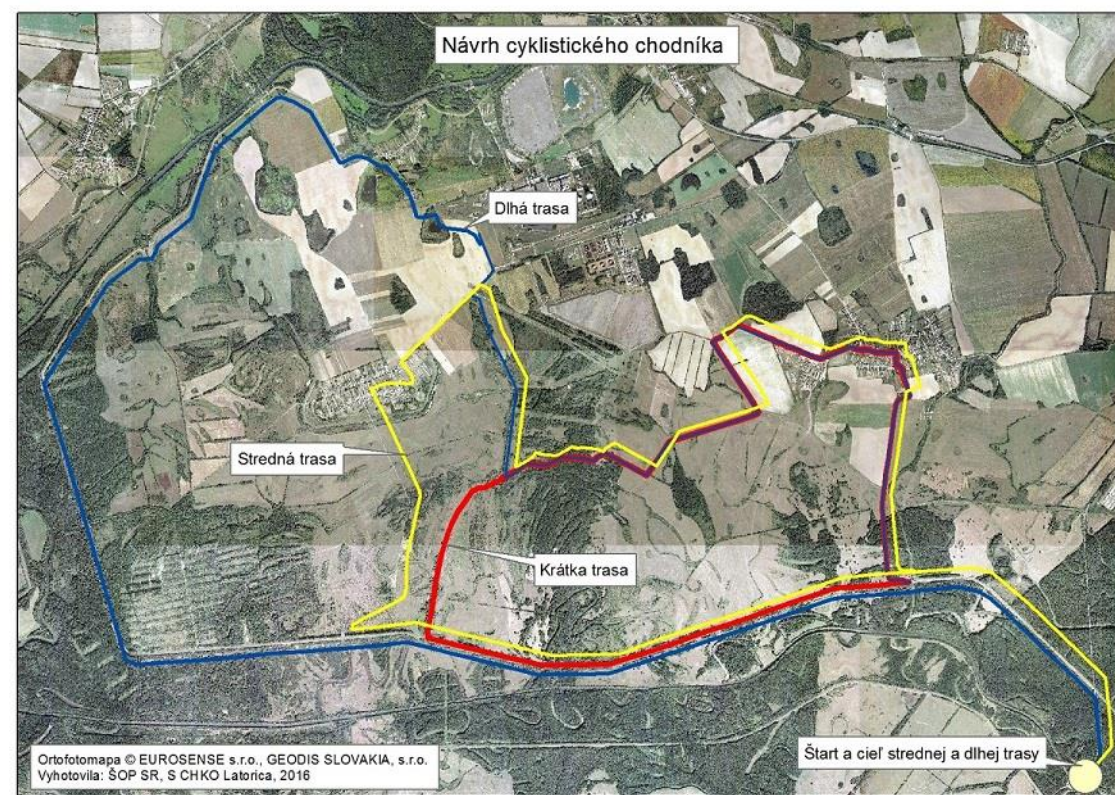




Zámery Správy CHKO Latorica v oblasti mäkkého turizmu



- ✓ zabezpečovanie prednášok, exkurzií a výstav v rámci environmentálnej výchovy v rámci existujúceho informačného strediska a náučného chodníka
- ✓ poskytovanie odborného výkladu v rámci existujúcich turistických chodníkov a cyklotrás
- ✓ vybudovanie ďalších náučných chodníkov – v spolupráci s miestnymi stakeholdermi (s vybudovaním infraštruktúry – altánkov, informačných panelov, pozorovacej veže)
- ✓ zvýšenie monitoringu fauny a flóry za účelom skvalitnenia poznatkov
- ✓ výstup na Tarbucku
- ✓ vybudovanie cyklotrás v oblasti NCH Beša – Čičarovce
- ✓ nadviazanie spolupráce s partnerskými organizáciami zo susedných krajín
- ✓ príprava projektov (ochrana prírody, propagácia a i.)
- ✓ realizácia obnovy ekosystémov najmä mokradí, ohodnotenie ekosystémových služieb poskytovaných chránenými územiami



A photograph of a pond filled with lily pads and yellow flowers, surrounded by a dense forest. The text "Ďakujeme za pozornosť" is overlaid in the center.

Ďakujeme za pozornosť